

La Pologne et la Bohême

Deux pays méritent d'être mentionnés, dont le rôle, jusqu'à l'aube des temps modernes, fut effacé à première vue mais non sans importance, et qui, à partir de la Renaissance, apportèrent une contribution brillante à la civilisation occidentale.

La fondation de la Pologne, au ^x^e siècle, coïncide avec sa conversion au christianisme. Pendant de nombreuses années, son principal souci fut de faire face aux attaques répétées de ses voisins du nord-est, les Lituanais, peuple puissant et encore païen.

Au début du ^{xiii}^e siècle, la Pologne fut envahie par les Mongols qui ravagèrent Cracovie et s'emparèrent de la Silésie. A la bataille de Liegnitz en 1241, une armée composée de Polonais et d'Allemands parvint à arrêter l'avance des Mongols, mais au prix d'un anéantissement presque complet.

Les longs efforts que fit la Pologne pour conserver sa croyance, pour résister à de puissants ennemis et maintenir intact son territoire, sont symbolisés par la colline du Wavel, à Cracovie, qui porte une cathédrale et une ancienne forteresse devenue château royal.

Au ^{xiv}^e siècle, la Pologne devint un État puissant et un poste avancé de l'Occident. Casimir le Grand, qui régna de 1333 à 1370, protégea les paysans et offrit asile aux Juifs persécutés dans les autres pays. Ce fut lui qui fonda la première université de Pologne, à Cracovie. Sa fille Hedwige épousa le prince de Lituanie Ladislas Jagellon, qui se convertit. Après s'être rendus maîtres de la Prusse, les Jagellons régnèrent sur un territoire s'étendant de la Baltique à la mer

Noire et des Karpates jusqu'à proximité de Moscou.

La Pologne atteignit l'apogée de sa grandeur au ^{xv}^e et au ^{xvi}^e siècle. Un de ses fils les plus illustres, Nicolas Copernic, né à Thorn sur la Vistule en 1473, étudia d'abord à Cracovie puis en Italie. Revenu en Pologne, il élaborait une théorie selon laquelle toutes les planètes, y compris la terre, tournent autour du soleil. Cette théorie devait non seulement révolutionner l'astronomie, mais aussi soulever des problèmes religieux. Prévoyant le trouble qu'elle susciterait, Copernic ne la révéla que peu de temps avant sa mort.

Au ^v^e siècle, des Slaves, les Tchèques, s'établirent en Bohême et y constituèrent un duché, placé sous la suzeraineté germanique et devenu royaume au ^{xi}^e siècle. Prague, la ville principale, devint rapidement une des plus importantes places commerciales de l'Europe centrale. L'État tchèque était gouverné par la dynastie des Pržemyslides.

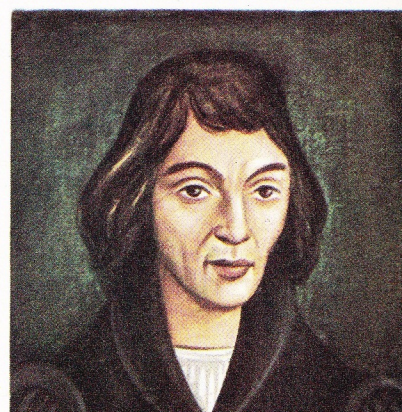
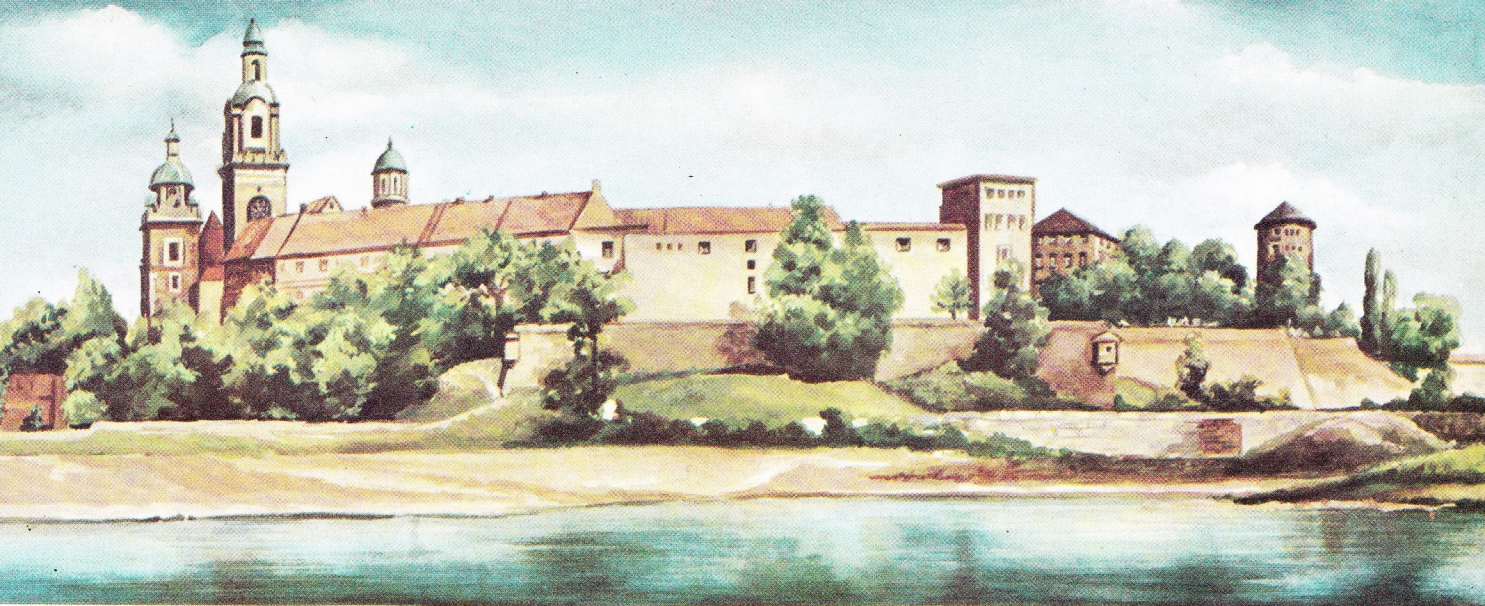
A la mort du dernier Pržemyslides, en 1306, la maison de Luxembourg occupa le trône de Bohême. Depuis les croisades cette famille était célèbre par son éclat et par l'esprit d'aventure de ses membres. Le plus grand de ses monarques fut Charles IV (R. 1346-1378). Bien qu'il fût également empereur d'Allemagne, il employa toute son énergie à fortifier et à embellir la Bohême. Prague devint une des plus belles cités d'Europe et fut dotée d'une université. C'est à Prague que Képler découvrit vers 1600 les lois du mouvement planétaire.

En haut : le Wavel à Cracovie.

En bas : Prague avec le palais Hradszin, la cathédrale et le pont Charles.

Au centre, à gauche : Copernic; à droite : Charles IV.

Au milieu : carte de l'Europe centrale : P1 = Prague; B = Breslau; V = Varsovie; C = Cracovie; P = Paris; L = Londres; M = Moscou; S = Stockholm.

POLEN EN BOHEMEN

De ontwakning van het initiatief, de ondernemingslust en de intellectuele inspanning, die Europa aan het einde van de middeleeuwen kenmerkten, vond voornamelijk in Spanje, Italië en Portugal haar oorsprong. Maar tegen de tijd van de hervorming maakten verschillende landen van centraal en westelijk Europa hun achterstand met steeds groter worden de snelheid goed.

Onder de landen die zich op verschillend gebied grote vooruitgang boekten, namen Polen en Bohemen een vooraanstaande plaats in. Sinds de tijd dat Polen in de tiende eeuw was gesticht, was het een katholieke staat geweest, die had deelgenomen aan de beschaving van het westelijke christendom. Gedurende vele jaren was het voornaamste probleem van Polen, zich tegen de herhaalde aanvallen van de noordoostelijke bureu, de machtige en nog heidense Litauers, te beveiligen. Toen werd in het begin van de dertiende eeuw Polen aangevallen door de Mongolen, die Silezië veroverden en Krakau, één van de voornaamste Poolse steden, overweldigden. Tijdens de slag bij Liegnitz werd een leger, dat uit Polen en Duitsers bestond, bijna vernietigd. Maar toch slaagde dit leger erin, het verder oprukken van de Mongolen te beletten.

Als we denken aan de langdurige inspanningen van Polen om zijn godsdienst te behouden, om zijn machtige vijanden af te weren en zich als koninkrijk te handhaven, kan het ons niet verwonderen, dat één van zijn beroemdste middeleeuwse gebouwen, het Wavel te Krakau, niet alleen tot kathedraal en paleis maar ook tot fort diende.

Omstreeks het midden van de veertiende eeuw was Polen als een machtige staat en een belangrijke voorpost van het westelijke christendom uit de strijd tevoorschijn gekomen. Casimir de Grote, die van 1333 tot 1370 regeerde, onderscheidde zich van alle andere Europese vorsten door asiel te verlenen aan de Joden, die toentertijd in andere delen van Europa aan bittere vervolgingen blootstonden. Hij bouwde ook de eerste Poolse universiteit te Krakau. Niet lang na zijn dood verenigden zich de regerende huizen van Polen en het inmiddels christelijk geworden Litauen door een huwelijk, waardoor Polen een belangrijke macht in centraal Europa werd.

Polen bereikte het hoogtepunt van zijn macht in de

vijsftiende en de zestiende eeuw. Toen ook leefde een van zijn grootste zonen, Nicholaus Koppernigk, of Copernicus, die in 1473 te Thorn aan de Weichsel werd geboren. Eerst studeerde hij in Krakau en later in Italië. Bij zijn terugkeer in zijn geboorteland werkte hij zijn beroemde theorie uit, die vaststelde dat alle planeten, met inbegrip van onze eigen aarde, rond de zon draaien. Later zou blijken, dat deze revolutionaire gedachte niet slechts op de sterrenkunde, maar ook op godsdienstige vragen een beslissende invloed zou hebben. Copernicus onthield er zich tot juist vóór zijn dood van, zijn gedachten te publiceren, omdat hij de moeilijkheden voorzag, die ze zouden veroorzaken.

De Tsjechen en de Slovaken, afstammelingen van Slavische stammen die zich tweeduizend jaar vroeger tussen de Dnjepr en de Elbe hadden gevestigd, vormden in de tiende eeuw na Christus in Bohemen een onafhankelijk koninkrijk. De hoofdstad Praag werd spoedig één van de voornaamste handelsmarkten van centraal Europa. In 1306 stierf het eerste koninklijke huis van Bohemen, dat der Premyslids, uit. De nieuwe vorsten die de troon bestegen, behoorden tot het huis van Luxemburg. Ze waren leden van een nabij de grenzen van Frankrijk en Duitsland gevestigde adellijke familie, die sinds de eerste kruistochten om haar prachtlievendheid en haar avontuurlijke neigingen bekend stond.

Karel IV was wellicht de grootste van de Luxemburgse vorsten. Hoewel hij ook Heilig Rooms Keizer was, wijdde hij al zijn energie aan de versterking en de verfraaiing van Bohemen. Onder zijn regering verlegde Bohemen zijn grenzen van de Donau tot bijna tegen de Baltische Zee. Spoedig werd Praag één van de mooiste steden van Europa. Het bezat indrukwekkende gebouwen, zoals het Hradcany, de Sint-Vitus kathedraal en de Karelsbrug.

Het was eveneens in Praag dat, kort na 1600, Kepler het werk van Copernicus voortzette en de wetten van de planetaire beweging ontdekte.

Boven : Het oude Wavel te Krakau. **Onder** : Praag, met het Hradcany Paleis, de Sint-Vitus kathedraal en de Karelsbrug. **Mid-den** : Kaart van Centraal-Europa, met Praag (Pl), Breslau (B), Warschau (W) en Krakau (C). Londen (L), Parijs (P), Stockholm (S) en Moskou (M) zijn ook aangegeven. **Links** : Karel IV. **Rechts** : Copernicus.

Globerama

HISTOIRE DES CIVILISATIONS MENS EN WERELD, VROEGER EN NU

CASTERMAN

HET AVONTUUR VAN MENS EN WETENSCHAP

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

Le présent ouvrage est publié simultanément en
français (Casterman, Paris-Tournai)
allemand (International School, Cologne)
anglais (Odhams Press, Londres)
américain (International Graphic Society, New York)
danois (Munsgaard Scandinavisk Bogforlag)
finlandais (Munsgaard)
hollandais (Keurkoop, Rotterdam)
italien (Fratelli Fabbri, Milan)
portugais (Codex)
suédois (Munsgaard)

2e édition, 1964

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN VOOR ALLE LANDEN

Art © 1959 by Esco, Anvers

Text © 1963 by Casterman, Paris

Tous droits de traduction et de reproduction réservés.